

CVJETNE VRSTE OKUĆNICA U ZAŠTIĆENOJ RURALNOJ CJELINI KRAPJE

FLOWER SPECIES OF BACKYARDS IN THE PROTECTED RURAL ENVIRONMENT KRAPJE

Jasna Kraljićak, Jelena Milakara, Vesna Židovec, Valerija Hima

SAŽETAK

Tradicijski je ruralni vrt, jednako kao i predvrtovi u urbanim zonama, koje su nekad bile ruralne, uvjetovan okolišnim čimbenicima te demografskim promjenama i socio-ekonomskim prilikama.

Depopulacijom i promjenama životnih navika stanovništva u značajnoj se mjeri mijenja i način korištenja kućnih vrtova. Nekad su bili značajniji za odvijanje gospodarskih funkcija dok je danas naglasak na reprezentativnoj, parkirališnoj i boravišnoj funkciji okućnice. Selo Krapje nalazi se u sklopu Parka prirode „Lonjsko polje“ i selo je graditeljske baštine. Brojne se stare kuće obnavljaju u svrhu očuvanja kulturnih vrijednosti i turizma. S ciljem potpune obnove potrebno je obnoviti i tradicijske okućnice za što treba istražiti njihov izgled, odabir i način korištenja tradicijskih biljnih vrsta, te ostale elemente tradicijskog vrta poput staza, ograda, vrtnih vrata, vrtnog namještaja, ostalih gospodarskih zgrada i njihovog rasporeda na parceli.

Intervjuiranjem lokalnog stanovništva željelo se doznati o načinu života na području Krapja nekad, te zapisati lokalne nazive cvjetnih vrsta. Terenskim istraživanjem predvrtova utvrđeno je sadašnje stanje, inventarizirane su biljne svojte te određena njihova taksonomska pripadnost.

Iz provedenog istraživanja vidljivo je da tradicijski vrt polako nestaje zbog promjena načina života. Od ukupnog broja proučavanih okućnica čak 27% ih je zapušteno, a na samo njih 13% koriste se gospodarski objekti. Najzastupljenije biljne porodice s najvećim brojem svojti su *Asteraceae*, *Liliaceae*, *Iridaceae* te *Amaranthaceae*, a samo 11,36% biljnih svojti pripada autohtonoj flori.

Ključne riječi: okućnica, ruralni prostor, ukrasno bilje, vrtni elementi

ABSTRACT

Traditional rural garden is influenced by environmental factors as well as by demographic changes and socio-economic circumstances. The same applies to the so called fore-gardens in urban areas which used to be rural.

Depopulation process and changes in living habits of the population affect the method of gardens utilisation to a significant extent. They used to be important for farming activities while today they are more important for overall presentation, parking and living functions of the garden/backyard. The village of Krapje is located in the Nature park Lonjsko Polje and it has been designated as a village of construction heritage. Numerous old houses are being renewed with the purpose of preserving of cultural heritage and for tourism. In order to conduct a complete restoration it is also necessary to renew the garden/backyard which requires further research regarding their original appearance, the selection and usage of traditional plants as well as other elements of a traditional backyard such as pathways, fences, garden doors, garden furniture and incorporation of other buildings and their position within the site.

The attempt to establish the way of life of the local population in Krapje as it used to be as well as to record the local names for the flower species was made through conducted interviews. The present status of the fore-gardens has been established through field research and inventory of plant species and their taxonomic affiliation.

Conducted research shows that traditional gardens are slowly disappearing due to many changes in the way of life. Out of the total number of the surveyed sites, as many as 27% have been neglected, and only 13% utilise their out buildings. The most frequent plant families with the greatest number of species are *Asteraceae*, *Liliaceae*, *Iridaceae* and *Amaranthaceae*, and only 11.36% of the plant species belong to the autochthonous flora.

Key words: site/backyard, rural area, ornamental plants, garden elements

UVOD

Tradicijski vrt je sastavni dio kulturne baštine određenog kraja te kao i ruralna arhitektura reflektira sve prirodno-geografske i kulturno-povijesne značajke nekog kraja (Kušen, 2007). Za održivi razvoj ruralnih naselja potrebno

je uspostaviti ravnotežu između prirode i izgrađenog područja, zaštititi povijesne tradicionalne subjekte, uspostaviti suradnju s lokalnom zajednicom i prihvatiti krajolik kao dio kulture (Gy Ruda, 1998). Ruralni krajobraz je potrebno shvatiti kao potencijal razvoja sela i poljoprivrede (Cifrić i Trako, 2009). Ruralne zajednice posjeduju neku vrstu društvenog kapitala što je teže naći u urbanim sredinama, a to bogatstvo se ogleda u međusobnoj povezanosti i suradnji odnosno timskom radu (Falk i Kilpatrick, 2000). Isto tako, vidljiva je i velika povezanost između jezika-narječja određenog ruralnog područja i tumačenja samog krajolika (Claval, 2005). Potrebno je odbaciti predrasude da je tradicijsko vezano uz prošlost, nesuvremeno, dok je modernizacija potvrda razvoja i promjena koje su usmjerene na budućnost (Šundalić, 2009). Tako Giddens (2005) zaključuje: „Tradicija sve manje živi na tradicionalan način“.

Najstariji poznati vrtovi Staroga svijeta podignuti su prije više od 4000 godina u Egiptu i Mezopotamiji oko hramova i u sklopu vladarskih palača. Prvi seoski vrtovi bili su uređeni po uzoru na samostanske, a i same reznice i sjemenje ukrasnog bilja i povrća stizalo je iz zaštićenih vrtova samostana. Brojne vrste ukrasnog bilja donijeli su Benediktinci iz Italije ili je stizalo iz vrtova dvoraca (Houbhouse, 1992; Kreuter, 2009). Svako razdoblje i svaki krajolik ima svoje specifične načine uređenja vrta, od podjele vrta na gredice s korisnim biljem, razdvojene stazicama i gredice cvjetajućih trajnica i drvenastog bilja uz ogradu. Razlog takvog oblikovanja vrta nije samo praktičnost, nego ljepota i urednost (Franke, 2006). Cvjetne su se vrste sadile uglavnom u predvrtu. Veličina predvrta ovisila je o statusnom stanju seljaka. Osim u predvrtu cvjetne vrste su se nalazile i u povrtnjaku uz ogradu ili uz samo povrće, i to pretežno vrste za rez (Aničić, 2002/03). Vogl i Vogl-Lukasser (2003) navode da su na području Istočnog Tirola u seoskim vrtovima ukrasne biljne vrste zauzimale 15-20% cijele površine vrta, a koristile su se prvenstveno za ukras samom vrtu, ali i za kićenje groblja, crkve i kapele te za izradu buketa za dom. Cvjetne vrste seoskih vrtova osim dekorativnosti, uzgajane su i zbog svojeg utilitarnog karaktera. Tako su se brojne biljne vrste uzgajale radi svojih začinskih ili ljekovitih svojstava ili su bile privlačne insektima (Židovec i sur., 2006). Geldenhuys (2007) navodi kako je uzgoj ljekovitih biljnih vrsta u kućnom vrtu vrlo značajan kako za osobnu upotrebu tako i za izradu tradicionalnih ljekovitih pripravaka koji se mogu iskoristiti u komercijalne svrhe.

Danas je izmijenjen izgled i organizacija okućnice i tradicijske posavske građevine na području parka prirode Lonjsko polje. Zbog stagnacije seoskog gospodarstva smanjuje se broj gospodarskih zgrada, stare drvene kuće propadaju, a tradicijsku gradnju potiskuju novi oblici po uzoru na gradske. No bez obzira na modernizaciju, stagnaciju te depopulaciju, očuvan je znatan broj karakterističnih posavskih, jedinstvenih tradicijskih građevina (Mavar, 2000, 2001). Naselje Krapje poznato je po svojoj tradicijskoj drvenoj kući (slika 2) koja je simbol Posavskog područja. Za gradnju kuća koristi se hrast lužnjak, prevladavajuća drvenasta vrsta na močvarnom području. Krovništa posavskih kuća su dvostrešna, strmog nagiba, starija često skošena ili poluskošena s jedne ili s obje strane zabata. Nekad su bila pokrivena slamom, zatim drvenim daščicama, a poslije biber-crijepom. Specifičnost je posavske kuće krovac (zaštitna streha između prizemlja i kata) koji ima funkciju zaštite drvenih stijenki od padalina (Salopek i sur., 2009). Zahvaljujući tradicijskom načinu izgradnje drvenih kuća, Krapje je selo sa statusom tradicijske graditeljske baštine te je pod zaštitom Ministarstva kulture.

Strong (1992) navodi kako ljudi diljem svijeta održavaju svoju mudrost i povezanost s prirodnim prenošenjem znanja i tradicije nadolazećim generacijama. Ovim istraživanjem željeli smo utvrditi kolika je očuvanost okućnice, tradicijskih cvjetnih vrsta u zaštićenoj ruralnoj sredini Krapje. Upravo očuvanost tradicijskih značajki ruralnog prostora i seljačkih gospodarstava u njemu, određuje stupanj njihove turističke privlačnosti.

ISTRAŽIVANO PODRUČJE I METODE

Istraživanje je provedeno na području sela Krapje u parku prirode Lonjsko polje koje je najveće prirodno močvarno područje u ovom dijelu Europe. Naselje je smješteno na prirodnim uzvisinama „gredama“ iznad poplavnih područja rijeke Save, njezinih rukavaca i pritoka (slika 1).

Selo prati liniju vodotoka, izduženog je oblika, bez razvijene ulične mreže (Mavar, 2000, 2001). Pretpostavlja se da je naselje osnovano nakon povlačenja Turaka s tog područja potkraj 17. stoljeća kada se na područje današnjeg mjesta Krapje naseljava hrvatsko stanovništvo iz križevačkog i sisačkog kraja (Mavar, 2000).

Slika 1. Zračna snimka Lonjskog polja (internet)
Photo 1. Aereal shot of the Lonjsko polje

Slika 2. Naselje Krapje (internet)
Photo 2. Settlement of Krapje

Pri izradi ovog rada provedeno je intervjuiranje preostalog izvornog stanovništva te terensko istraživanje. Intervju je proveden na slučajnom uzorku

od 4 ispitanika u dobi od 40 do 85 godina na području ruralne cjeline Krapje. U tu svrhu ispitanicima su postavljena pitanja o prijašnjem izgledu naselja, običajima, navikama i životu stanovništva.

Obilaskom sela Krapje istražila se primjena ukrasnog bilja i izgled 52 okućnice. Prilikom obilazaka, inventarizirane su cvjetne vrste po skupinama: jedno- i dvogodišnje, trajnice i geofiti. Na temelju literature (Šugar, 1994; Matulec, 2003; Brickell, 2006) određena je taksonomska pripadnost inventarizirane uresne biljne flore. Autohtone i alohtone vrste su određene prema Šugar (1994) i Nikolić (2001).

REZULTATI I RASPRAVA

Prema kazivačicama, život prije Drugog svjetskog rata i nakon njega bio je skroman, živjelo se od „vlastitih ruku“ tj. rad je bio jedini izlaz za bolje sutra. Okućnicu je, osim cvjetnih gredica, činio i vrt odnosno bašta, koja se nalazila u sklopu okućnice. Biljke koje su se uzgajale u vrtu odnosno „bašči“ bile su povrtnice u svakodnevnoj primjeni u kuhinji. Tradicijski je posavski vrt sačinjavalo mnoštvo cvijeća koje je raslo posvuda, a najviše na ulazu u dvorišta te je na taj način usmjeravalo kretanje prolaznika. Seoski je vrt bio lijepo ukrašen koristan vrt, u kojem je svaki detalj imao svoje mjesto i svoju ulogu (Begić, 2012). Tradicionalni su vrtovi odnosno okućnice bile pune cvijeća. Vrtovi naših baka nalikovali su malim rascvjetalim džunglama. Što bujnije, šarenije, bogatije... to bolje (Papeš –Mokos, 1995).

Od sveukupnog broja tradicijskih kuća pedesetdvije (52), vrt pronađen je na tridesetosam (38) okućnica, odnosno na 73% okućnica postoje tragovi i detalji tradicionalne okućnice. Taj podatak upućuje na činjenicu da dolazi do napuštanja tradicionalnih domaćinstava zbog starenja stanovništva i napuštanja sela. Postotak pokrivenosti bilo kojim tipom staze (beton, cigla, drvo, šljunak ili utabana staza) zastupljen je na 80% okućnica, ostalih 20% je zaraslo travom. Na okućnicama obuhvaćenim istraživanjem (ukupno 52) zabilježeni su sljedeći gospodarski objekti: kokošinjac, kukurušnjak i štala. Na čak 36% okućnica nema gospodarskih objekata već samo urušene građevine. Od postojećih, samo 13 % ima svoju gospodarsku primjenu.

Biljne vrste pronađene na području Krapja razvrstane su u skupine: jednogodišnje, dvogodišnje, trajnice i geofite. (tablica 1).

Jasna Kraljičak i sur.: Cvjetne vrste okućnica u zaštićenoj
ruralnoj cjelini Krapje

Tablica 1. Zastupljenost biljnih vrsta

Table 1. Presence of plant species

Skupine ukrasnih biljnih vrsta <i>Ornamental plant species groups</i>	Porodica <i>Family</i>	Biljna vrsta <i>Plant speices</i>	Učestalost pojavljivanja <i>Appearance frequency</i>	
Jednogodišnje cvjetne vrste <i>Annuals</i>	<i>Asteraceae</i>	<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav.	26	
		<i>Zinnia elegans</i> Jacq.	20	
		<i>Chrysanthemum carinatum</i> L.	19	
		<i>Ageratim houstonianum</i> Mill.	18	
		<i>Tagetes erecta</i> L.	14	
		<i>Tages patula</i> L.	9	
		<i>Helianthus annus</i> L.	1	
		<i>Dahlia x cultorum</i> Cav.	8	
		<i>Calendula officinalis</i> L.	11	
		<i>Amaranthaceae</i>	<i>Amaranthus caudatus</i> L.	12
			<i>Amaranthus viridis</i> L.	2
			<i>Celosia argentea</i> var. <i>plum.</i> Mill.	12
		<i>Celosia argentea</i> var. <i>cristata</i> L.	6	
		<i>Balsaminaceae</i>	<i>Impatiens balsamina</i> L.	12
		<i>Begoniaceae</i>	<i>Begonia semperflorens</i> L.	20
<i>Caryophyllaceae</i>	<i>Dianthus chinensis</i> L.	24		
<i>Convolvulaceae</i>	<i>Ipomea tricolor</i> Cav.	2		
<i>Lamiaceae</i>	<i>Salvia splendens</i> Sellow.	5		
<i>Nyctaginaceae</i>	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	16		
<i>Papaveraceae</i>	<i>Eschscholzia californica</i> Cham.	4		
<i>Scrophulariaceae</i>	<i>Anthirrinum majus</i> L.	26		
<i>Solanaceae</i>	<i>Petunia x hybrida</i> Juss.	11		
Dvogodišnje cvjetne vrste <i>Biennials</i>	<i>Asteraceae</i>	<i>Bellis perennis</i> L.	20	
	<i>Boraginaceae</i>	<i>Myosotis alpestris</i> L.	4	
	<i>Caryophyllaceae</i>	<i>Dianthus barbatus</i> L.	20	
	<i>Campanulaceae</i>	<i>Campanula</i> sp. L.	12	
	<i>Malvaceae</i>	<i>Althea rosea</i> L.	10	
	<i>Onagraceae</i>	<i>Oenothera biennis</i> L.	20	
	<i>Violaceae</i>	<i>Viola x wittrockiana</i> L.	16	
Trajnice <i>Perennials</i>	<i>Asteraceae</i>	<i>Aster</i> spp. L.	16	
		<i>Chrysanthemum morifolium</i> L.	12	
	<i>Agavaceae</i>	<i>Yucca gloriosa</i> L.	2	
	<i>Asparagaceae</i>	<i>Hosta</i> sp. Tratt.	2	
	<i>Fumariaceae</i>	<i>Dicentra spectabilis</i> L.	1	
	<i>Lamiaceae</i>	<i>Stachys byzantina</i> K. Koch.	4	
	<i>Oxalidaceae</i>	<i>Oxalis deppei</i> Cav.	7	
	<i>Rosaceae</i>	<i>Rosa</i> spp. Juss.	31	
	<i>Solanaceae</i>	<i>Physalis alkekengi</i> L.	5	
Geofiti <i>Geophytes</i>	<i>Amaryllidaceae</i>	<i>Galanthus nivalis</i> L.	56	
	<i>Iridaceae</i>	<i>Crocus sativus</i> L.	36	
		<i>Iris</i> sp. L.	19	
	<i>Liliaceae</i>	<i>Tulipa</i> sp. L.	20	
		<i>Lilium</i> sp. L.	26	
		<i>Hyacinthus</i> sp. L.	25	

Ukupno su pronađene dvadesetdvije (22) vrste u skupini jednogodišnjih biljnih vrsta. Najzastupljenije jednogodišnje biljne vrste (tablica 1) su: uresnica (*Cosmos bipinnatus* Cav.), žabice (*Anthrinum majus* L.), ukrasni slak (*Ipomea tricolor* Cav.), cinije, lokalnog naziva gosposčak (*Zinnia elegans* Jacq.) te karanfil (*Dianthus chinensis* L.).

Skupinu dvogodišnjih biljnih vrsta, pronađenih na ovom području, čini sedam (7) biljnih vrsta. Najzastupljenije dvogodišnje biljne vrste (tablica 1) su: tratinčica (*Bellis perennis* L.), turski karanfil (*Dianthus barbatus* L.) te noćurak (*Oenothera biennis* L.).

Skupina trajnica broji devet (9) biljnih vrsta. Najzastupljenije vrste unutar skupine trajnica (tablica 1) su: ruža (*Rosa* spp. Juss.), zvjezdan (*Aster* sp. L.) te krizantema (*Chrysanthemum morifolium* L.).

Ukupno je pronađeno sedam (7) biljnih vrsta u skupni geofita. Najzastupljenije vrste unutar skupine geofita (tablica 1) su: visibaba (*Galanthus nivalis* L.), šafran (*Crocus sativus* L.), ljiljan (*Lilium* sp. L.) i zumbul (*Hyacinthus* sp. L.).

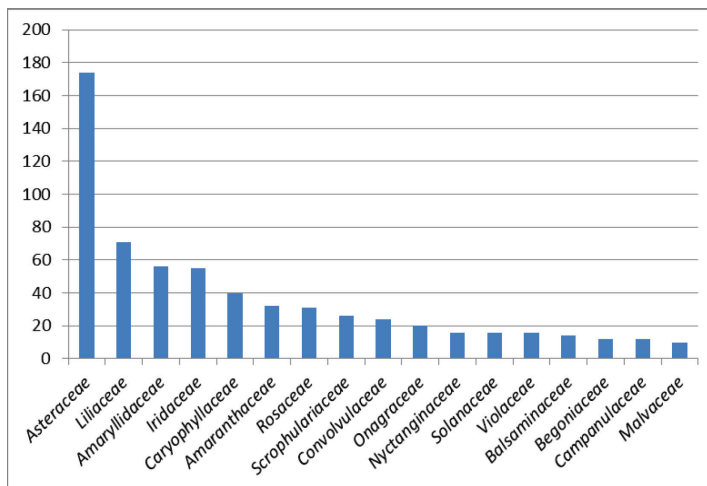
Tablica 2. Autohtone biljne vrste na području Krapja

Table 2. Autochthonous plant species in Krapje

Porodica	Vrsta
<i>Asteraceae</i>	Tratinčica (<i>Bellis perennis</i> L.)
<i>Amaryllidaceae</i>	Visibaba (<i>Galanthus nivalis</i> L.)
<i>Campanulaceae</i>	Zvončić (<i>Campanula caespitosa</i> Scop.)
<i>Iridaceae</i>	Šafran (<i>Crocus sativus</i> L.) Perunika (<i>Iris croatica</i> L.)

Najučestalije porodice s najvećim brojem pronađenih vrsta su: *Asteraceae* s 12 vrsta, *Amaranthaceae* sa 4 vrste, *Liliaceae* s 3 vrste te *Iridaceae* s 2 vrste (dijagram 1). Matulec (2006), je prilikom istraživanja na području Središnje Hrvatske utvrdila da je najzastupljenija porodica *Asteraceae* sa 14,25% te je slijede *Liliaceae* sa 6,99%, *Rosaceae* s 4,92%, *Ranunculaceae* s 4,4%, *Lamiaceae* s 3,62%. Uspoređujući njezine rezultate s rezultatima dobivenim ovim istraživanjem može se zaključiti da su dobiveni donekle slični odnosi.

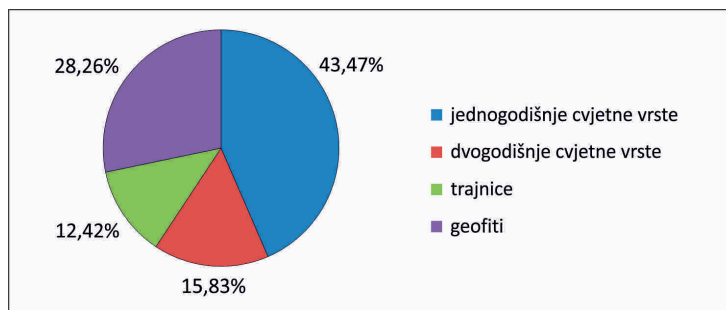
Naime, od dvadesetčetiri (24) inventarizirane porodice, porodica *Asteraceae* zastupljena je s 26,61% te je tako najzastupljenija porodica. Potom ju slijedi porodica *Liliaceae* s 10,86%, *Amaryllidaceae* s 8,56% te *Iridaceae* s 8,41% te *Caryophyllaceae* sa 6,12%. Važno je naglasiti da ovim istraživanjem nisu inventarizirane drvenaste ukrasne vrste, što je znatno utjecalo na postotak pojavnosti porodice *Rosaceae* u odnosu na ostale botaničke porodice.

Dijagram 1: Najzastupljenije porodice i učestalost pojave vrsta unutar istih

Graph 1. The most present families and frequency of species within them

Prema Šugar (1994) i Nikolić (2001) određene su autohtone uresne biljne vrste koje su inventarizirane na području ruralne sredine Krapje (tablica 2). Samo 11,36% uresnih biljnih vrsta može se svrstati u autohtonu biljnu floru Lonjskog polja i Krapja, dok su sve ostale vrste unešene s nekog drugog područja i s vremenom se ustalile na području Lonjskog polja. Proučavanje trendova pokazalo je da od 1985. godine potražnja za tradicionalnim vrstama otpada, dok potražnja za novim vrstama raste (Chimonidou – Pavlidou, 2000). To se ogleda i ovdje u promjenama i unašanju novih ukrasnih biljnih vrsta u vrtove, što može biti naročito rizično s obzirom da se radi o zaštićenom području, parku prirode.

Dijagram 2: Odnos skupina cvjetnih vrsta s obzirom na trajnost

Graph 2. Relations between floral species in regard to permanence

ZAKLJUČAK

Intervjuiranjem lokalnog stanovništva i uočenim terenskim obilascima može se zaključiti da se na području Krapja stil života znatno promijenio. Mladi su napustili selo, a preostalo starije stanovništvo se više ne može baviti poljoprivredom, već u skladu sa svojim mogućnostima obrađuje vrtove i mali dio okućnice za vlastite potrebe. Istaknuli su da je nekad cvijeće bilo obavezno na okućnicama, a kao tradicionalne vrste spominju: žabice (*Anthirinum majus* L.), uresnicu (*Cosmos bipinnatus* Cav.), karanfil (*Dianthus chinensis* L.), begoniju, lokalno zvana lijepi dečko (*Begonia semperflorens* L.) te cinije, lokalnog naziva gosposčak (*Zinnia elegans* Jacq.).

Od ukupno 52 proučavane okućnice čak 27% ih je zapušteno, a na smo njih 13% koriste se gospodarski objekti.

Najučestalije porodice s najvećim brojem pronađenih vrsta su: *Asteraceae*, *Liliaceae*, *Iridaceae*, *Amaranthaceae*.

Od ukupno 44 pronađene biljne vrste, raspoređene u skupine jednogodišnjih, dvogodišnjih cvjetnih vrsta, trajnica i geofita, samo 5 vrsta možemo svrstati u autohtonu biljnu floru Lonjskog polja i Krapja, odnosno 11,36% .

LITERATURA

1. Aničić, B. (2002/2003): Usporedba tradicionalne i suvremene kulture stanovanja u jednoobiteljskom boravištu na osnovi odnosa kuća – vrt. *Studia ethnologica Croatica* 14/15, 185-212.
2. Begić, A. (2012). Inventarizacija biljnih svojiti u predvrtovima zagrebačke četvrti Savski gaj. Agronomski fakultet, Zagreb
3. Brickell, C. (2006): *Encyclopedia of Plants and Flowers*. Royal Horticultural Society. Porling Kindersley, Forth Edition, London.
4. Chimionidou-Pavlidov, D. (2000): New cut flowers for fresh and dry production cultivated in Cyprus. *Acta Horticulturae* 541: 83-98.
5. Cifrić, I, Trako, T. (2009): Seoski krajobraz kao razvojni potencijal, Zbornik radova Globalizacija i regionalni identitet, Ekonomski fakultet u Osijeku.
6. Claval, P. (2005): Reading the rural landscapes. *Landscape and Urban Planning*, Vol. 70, Issues 1–2, 15 Pages 9–19.
7. Falk, I., Kilpatrick, S. (2000): What is Social Capital? *Sociologia Ruralis*, 40(1), 87-110.
8. Franke, W. (2006): Enciklopedijski priručnik „Vrt“. Veble commerce, Zagreb
9. Geldenhuys, C. J. (2007): Weeds or useful medicinal plants in the rural home garden? *Food & Nutrition Bulletin*, Vol. 28, Sup. 2, 392S-397S(6).
10. Giddens, A. (2005): Odbjegli svijet, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.
11. Houbhouse, P. (1992): *Plants in garden history*. Pavilion books LTD, London.
12. Kreuter, M. L. (2009): *Der Biogarten*. BVL Buchverlag GmbH&Co.KG, Munchen.
13. Kušen, E. (2007): Kako ugostiti turiste na vlastitom imanju, Priručnik, Zagreb.
14. Matulec, Lj. (2003): Taksonomska analiza hortikulture flore seoskih cvjetnjaka središnjeg dijela Bilogorske Podravine. *Agronomski glasnik* 6: 271-290.
15. Mavar, Z. (2000): Krapje-selo i graditeljska baština. Krapje-The Village and its Architectural Heritage. *Bilten parka prirode Lonjsko polje*. Vol./no. 2: 35-53.
16. Mavar, Z. (2001): Selo Krapje. Pučki kalendar Sisačko-moslavačke županije 2001. Čvor, Bjelovar: 136-137.
17. Nikolić, T. (2001): The diversity of Croatian vascular flora based on the Checklist and CRO – database. *Acta Botanic Croatic* 60/1: 49-67.

18. Pepeš-Mokos, B. (1995): Starinsko cvijeće i ljekovito bilje. Hrvatski centar „Znanje za okoliš“, Zagreb.
19. Ruda, G. (1998): Rural buildings and environment. Landscape and Urban Planning, Vol. 41, Issue 2, 93–97.
20. Salopek, D., Petrić, K., Mlinar, A., Horvat, M., Mavar, Z., Rajković, V., Gugić, G. (2009): Posavska tradicija drvena kuća, priručnik za obnovu. Denona d.o.o., Zagreb.
21. Strong, R. (1992). Gardens through the ages – 1420-1940. Conran octopus limited, London
22. Šugar, I. (1994): Crvena knjiga biljnih vrsta Republike Hrvatske. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša. Zavod za zaštitu prirode Zagreb.
23. Šundalić, A. (2009): Što je „seosko“ u selu danas? Zbornik radova Globalizacija i regionalni identitet, Ekonomski fakultet u Osijeku.
24. Vogl, C. R., Vogl-Lukasser, B. (2003): Tradition, Dynamics and Sustainability of Plant Species Composition and Management in Homegardens on Organic and Non-Organic Small Scale Farms in Alpine Eastern Tyrol, Austria. Biological Agriculture and Horticulture 21, 349-366.
25. Židovec, V., Vršek, I., Aničić, B., Gruznov, S. (2006): Tradicijski seoski vrtovi Sjeverozapadne Hrvatske. Sjemenarstvo 3: 273 – 283.

Adrese autora – Author's addresses:

Jasna Kraljičak, mag.ing.agr,
Prof.dr.sc. Vesna Židovec,
Jelena Milakara, mag.ing.agr.

Primljeno – Received:

12. 04. 2013.

Sveučilište u Zagrebu
Agronomski fakultet
Zavod za ukrasno bilje, krajobraznu arhitekturu i vrtenu umjetnost
Svetošimunska 25, 10000 Zagreb

Valerija Hima, dipl.ing.agr.
Javna ustanova PP Lonjsko polje
Krapje 30, 44325 Krapje